

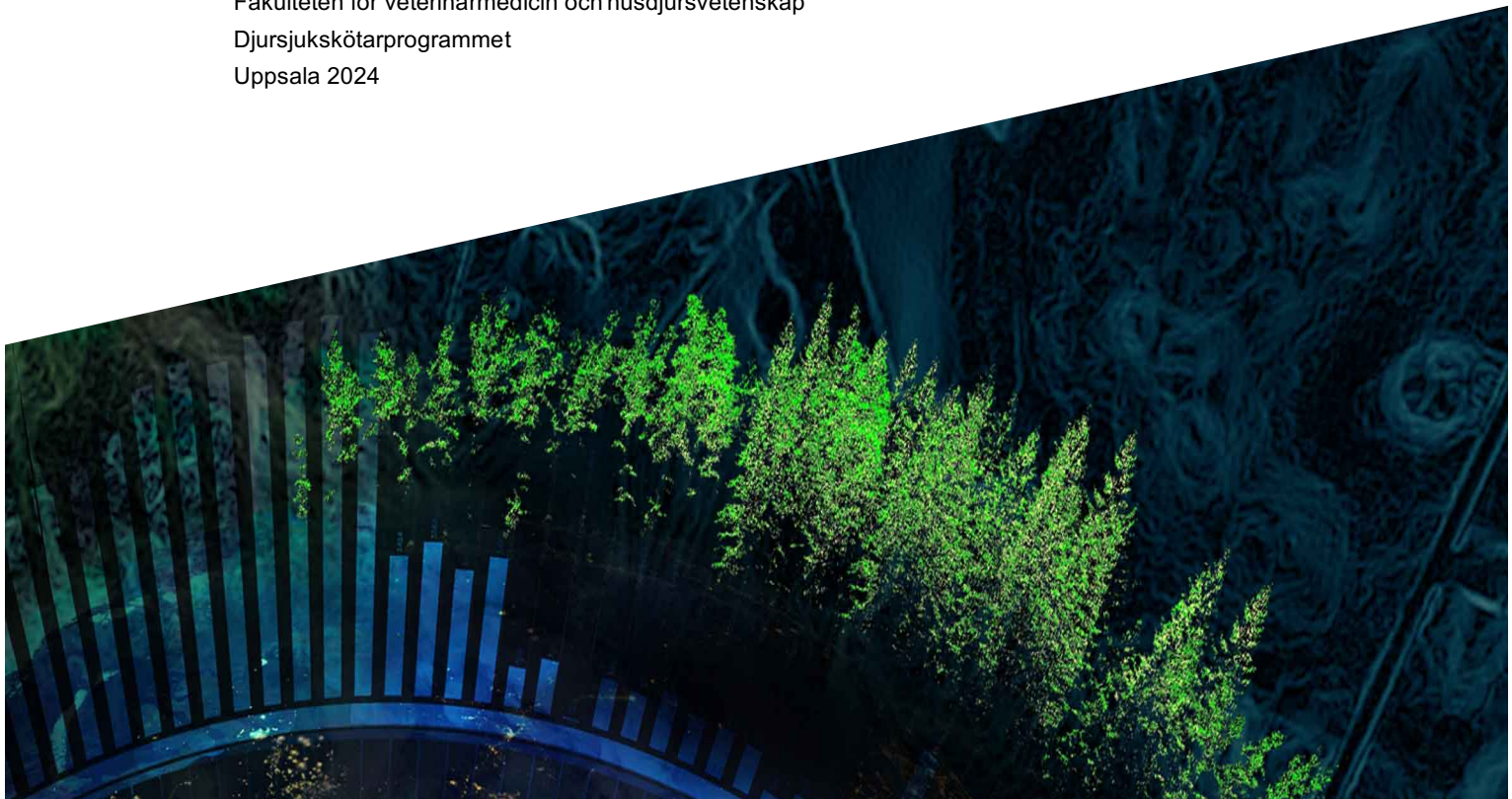

Djurhälsovårdspersonals upplevelse och hantering av aggressiva djur på klinik

Veterinary professionals' experience and management of aggressive animals in a clinical setting

Andrijana Muncan och Stephanie Fong

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Djursjukskötarprommet
Uppsala 2024

Djurhälsovårdspersonals upplevelse och hantering av aggressiva djur på klinik

Veterinary professionals' experience and management of aggressive animals in a clinical setting

Andrijana Muncan and Stephanie Fong

Handledare: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Examinator: Therese Rehn, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i djuromvårdnad
Kurskod: EX0994
Program: Djursjukskötarprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2024
Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

Nyckelord: Aggression, attityd, hantering, hjälpmedel, hund, katt, kunskap, rädsla, stress

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institution för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Avdelning för antrozologi och tillämpad etologi

Sammanfattning

Även om regelbundna veterinärbesök är nödvändiga för djurens hälsa och välbefinnande, utvecklar de flesta djur ofta någon form av negativ association till klinikmiljön. Det kan göra hela besöket väldigt stressande för såväl patienter som deras ägare. Omgivningens oförutsägbarhet, konstiga ljud, lukter och främmande personer är alla möjliga källor till stress. I vissa fall kan djur provoceras till att agera aggressivt när den utlösande faktorn överskrider deras tröskelvärde, vilket kan resultera i skador hos alla i närheten, inklusive djuret självt. Att kunna känna igen de subtila tecknen som indikerar ett djurs emotionella tillstånd kan hjälpa oss att identifiera och vidta lämpliga åtgärder för att tona ner deras upphetsning och förhindra att situationen förvärras. Med tanke på att djur som uppvisar aggressivt beteende förekommer relativt ofta på klinik är det av intresse att undersöka djurhälsovårdspersonalens attityd samt kunskap när det kommer till hanteringen av sådana patienter.

I denna studie använde vi oss av en webbenkät som skickades ut till 85 smådjurskliniker i Sverige under en månad, för att undersöka hur djurhälsovårdspersonalen upplever och reagerar på möten med djur som påvisar aggressivt beteenden på klinik. Vi sökte också igenom litteraturen efter riktlinjer gällande lämpliga hanteringsmetoder som används vid hanteringen av aggressiva djur på klinik. En majoritet av de tillfrågade var säkra på sin förmåga att upptäcka tecken på aggression hos både hund (93,5 %) och katt (91,3 %), men bara hälften kände sig trygga i att hantera dessa djur (54,6 % för hund och 55 % för katt). Även om 84,4 % av deltagarna var nöjda med sin befintliga kunskap om hantering av aggressiva patienter, tog många upp behovet av kontinuerlig uppdatering av färdigheter och kunskaper under hela sitt yrkesliv. Vi fann också en skillnad mellan hur deltagarna upplevde assistans från djurägare, där hjälp från hundägare var mer uppskattad (39 %) än från kattägare (25,1 %).

Att veta hur man bemöter och hanterar aggressiva djur på klinik innefattar flera steg. Bland annat ägarutbildning före besöket, att skapa positiva associationer till klinikmiljön, kunna identifiera subtila tecken på stress eller rädsla samt använda lämpliga hanteringsmetoder. Det är också av yttersta vikt att ta hänsyn till djurägarnas åsikter eftersom de spelar en enorm roll i hela processen, från beslutet att besöka en veterinärklinik till deras compliance i eftervård hemma. Framtida studier skulle fokusera på en separat undersökning riktad mot djurägare för att ta reda på hur de upplever klinikbesök för att få en helhetsbild och för att kunna främja djurens långsiktiga välbefinnande.

Nyckelord: aggression, attityd, hantering, hjälpmedel, hund, katt, kunskap, rädsla, stress

Abstract

Even though regular visits to the veterinary clinic are essential for the health and welfare of animals, most animals often develop some form of negative association with the clinical environment, making it a common source of stress for patients as well as their owners. The unpredictability of the environment as well as foreign noises, scents and strangers are all possible triggering factors. In certain cases, animals may be provoked into reacting aggressively when the eliciting trigger exceeds their thresholds, resulting in injury to anyone in the near proximity, including the animal itself. Being able to recognize the subtle signs indicative of an animal's emotional state will go far in taking the necessary measures to reduce its state of arousal and prevent the situation from escalating. Given that animals displaying aggressive behaviour is a frequent occurrence in the clinical environment, assessing how prepared veterinarian staff members are when it comes to dealing with such situations is of interest.

Here, we examined how veterinary healthcare professionals perceive and respond to encounters with aggressive patients in the clinic by means of an online survey distributed to 85 clinics in Sweden over the period of one month. We also scoured existing literature for guidelines related to the appropriate handling methods used in the management of aggressive patients in the clinic. A majority of respondents were highly assured in their ability to detect signs of aggression in both dogs (93.5 %) and cats (91.3 %), but only approximately half felt confident in handling these animals (54.6 % in dogs versus 55 % in cats). Although 84.4 % of respondents were contented with their existing knowledge on handling aggressive patients, the fact that many felt the need for continual upgrading of skills and knowledge throughout their career is promising. We also found a discrepancy between how respondents viewed assistance from owners, whereby help from dog owners were more appreciated (39 % for dog owners versus 25.1 % for cat owners).

Knowing how to handle aggressive patients at the clinic involves several steps, including pre-visit training on the owners' part, positive associations with the clinical environment, identification of subtle signs of stress or fear as well as the use of appropriate management tools. Not forgetting the huge role owners play in this entire process, from the decision to bring their pets to the clinic to their compliance upon leaving the clinic, it is of utmost importance to also take owners' perspective into consideration. Future studies should focus on a separate survey targeting pet owners to examine how they view clinical visits to gain a more balanced perspective, with the ultimate aim of enhancing the welfare of our patients.

Keywords: aggression, attitude, cats, dogs, fear, handling, knowledge, stress, tools

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	7
Figurförteckning	8
1. Inledning	9
2. Syfte och frågeställning	11
3. Bakgrund	12
4. Material och metod	17
4.1 Litteraturstudie	17
4.2 Webbenkät	17
5. Resultat	19
5.1 Litteratursökning	19
5.2 Enkätundersökning	20
5.2.1 Demografi	20
5.2.2 Attityder mot djur som beter sig aggressivt på klinik	22
5.2.3 Kunskap om hantering av aggressiva djur	25
5.2.4 Hjälpmedel	27
6. Diskussion	29
6.1 Metoddiskussion	29
6.2 Resultatdiskussion	30
7. Konklusion	36
Referenser	37
Tack	41
Bilaga 1. Webbenkät	42

Tabellförteckning

Tabell 1. Hur trygg deltagare känner sig på att läsa av tecken på aggression hos djur från en skala av 1 till 5, där 1 är väldigt otrygg och 5 är väldigt trygg. Siffrorna indikerar antalet svar i varje kategori, och siffrorna inom parentes indikerar procenten av svaret inom varje djurslag.	22
Tabell 2. Andra tecken som används av djurhälsovårdspersonal för att avgöra om en hund eller katt kan vara aggressiv.	23
Tabell 3. Hur säker deltagare känner sig inför hanteringen av ett aggressivt djur från en skala av 1 till 5, där 1 är väldigt osäker och 5 är väldigt självsäker. Siffrorna indikerar antalet svar i varje kategori, och siffrorna inom parentes indikerar procenten av svar inom varje djurslag.	24
Tabell 4. Hur deltagarna uppfattar djurägares hjälp med ett aggressivt djur från en skala av 1 till 5, där 1 är inte alls hjälpsam och 5 är mycket hjälpsam. Siffrorna indikerar antalet svar i varje kategori, och siffrorna inom parentes indikerar procenten av svar inom varje djurslag.	25
Tabell 5. Sammanfattning av fritextsvar till frågan om hanteringskunskap.	25
Tabell 6. Sammanfattning av fritextsvar till frågan om varifrån deltagare har fått sina kunskaper om hantering av aggressiva djur.	26
Tabell 7. Sammanfattning av fritextsvar till frågan om hjälpmedel som används på klinik.	28

Figurförteckning

Figur 1. Vanliga tecken för ett neutralt emotionellt stadie hos katt.	13
Figur 2. Vanliga tecken på rädsla och aggressivt emotionellt stadie hos katt.	14
Figur 3. Vanliga tecken för ett neutralt emotionellt stadie hos hund.	15
Figur 4. Vanliga tecken på rädsla hos hund.	15
Figur 5. Vanliga tecken på aggressivt emotionellt stadie hos hund.	16
Figur 6. Fördelning av deltagare utifrån arbetsavdelning. Antalet svar visas i procent på x-axeln och de olika avdelningarna på y-axeln.	21
Figur 7. Antal år som deltagare har arbetat inom djursjukvård. Antal år presenteras på x-axeln och antal svar på y-axeln. Storleken på punkter representerar antalet deltagare med samma svar, där större punkter indikerar flera som svarade likadant.	21
Figur 8. Vanligaste tecknen på aggression hos hund (till vänster, N = 77) och katt (till höger, N = 80) enligt respondenterna. Antalet svar visas på x-axeln och de olika tecken på y-axeln. Siffrorna indikerar antalet svar för varje alternativ.	23
Figur 9. Fördelning av olika källor från vilka djurhälsovårdspersonal har fått sin kunskap om hanteringen av aggressiva djur. Antalet svar visas i procent på x-axeln och de olika källorna på y-axeln.	26
Figur 10. Fördelning av olika hjälpmedel som användes på klinik. Antalet svar visas på x-axeln och de olika hjälpmedlen på y-axeln. Siffrorna indikerar antalet svar för varje alternativ.	28

1. Inledning

Ett besök på en veterinärklinik är en vanlig orsak till rädsla och stress för många djur och deras ägare (Quimby et al. 2011; Bragg et al. 2015). Detta kan vara på grund av tidigare upplevelser, okända lukter i miljön eller på grund av förlusten av kontroll över situationen (Riemer et al. 2021). Användningen av syntetiska feromoner som till exempel Feliway© och Adaptil©, eller starkare lugnande medel såsom gabapentin, kan hjälpa till att minska stress för djuren både under resan till kliniken samt under själva besöket (van Haaften et al. 2017; Kruszka et al. 2021). Trots detta kan djur fortfarande känna sig otrygga i klinikmiljö och i vissa fall kan det leda till att djuret visar ett aggressivt beteende som en typ av försvarsmekanism för att försöka undvika eller ta sig ur situationen. Detta kan öka risken för skador på djurägare, djurhälsovårdspersonal samt djuret själv (Edwards et al. 2019a). Ett sätt som ibland har använts för att hantera sådana patienter är fysisk fasthållning, men detta kan ha en bestående negativ inverkan på djuret där framtida besök på kliniken kan bli ännu svårare (Moffat 2008; Döring et al. 2009; Moody et al. 2018, 2020b). Det har visats att fysisk fasthållning av djuren uppfattats negativt även av djurägarna, och skulle kunna resultera i mindre frekventa besök på kliniken (Carroll et al. 2022; Couture et al. 2022).

Att kunna känna igen mindre tecken på rädsla eller stress, såsom till exempel skakningar, låg och spänd kroppshållning eller platta bakåtriktade öron (Yelland & Whelan 2011; Nicholson & O'Carroll 2021; Riemer et al. 2021), framför allt hos katt och hund kan möjliggöra ett snabbt ingripande och därmed förhindra att situationen eskalerar. För att göra det måste vi först identifiera och ta itu med den bakomliggande orsaken till detta tillstånd hos djuren. Ofta är det en kombination av olika faktorer såsom en känsla av maktlöshet i en främmande miljö eller känslan av att förlora kontrollen, samt en förstärkning av ångest, som resulterar i aggression (Rodan 2010; Lloyd 2017). Dessutom kan vissa medicinska tillstånd, till exempel kronisk smärta (Sueda & Malamed 2014), förvärra situationen och leda till att djuret lätt triggas av olika stressfaktorer. Oavsett bakomliggande orsak kan kännedom/kunskap om de olika beteendetecknen på rädsla eller obehag göra det möjligt att eliminera, eller åtminstone minska, de triggnande stimuli som finns.

Under årens gång har ett ökat fokus på frågor gällande djurens välbefinnande på kliniken lett till ett ökat antal publikationer, riktlinjer och artiklar som handlar om

så kallad Fear Free hantering av djur vid besök på kliniken (Edwards et al. 2019b; Caney et al. 2022; Rodan et al. 2022). Även om dessa riktlinjer fungerat som ett viktigt verktyg för personal, finns det fall som involverar mer reaktiva djur som fortfarande visat sig vara utmanande. Adekvat träning är därför nödvändig för att kunna förse djurhälsovårdspersonalen med den kunskap som behövs, för att på ett säkert sätt kunna hantera de mer utmanande patienterna. Eftersom personer som tillhör yrkeskategorin djurvårdare även ska hantera potentiellt aggressiva djur på kliniken har vi valt att inkludera dem, utöver veterinärer och djursjukskötare, i vår undersökning och att namnge hela arbetsgruppen som djurhälsovårdspersonal.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie var att undersöka hur djurhälsovårdspersonal upplever och hanterar möten med djur som uppvisar aggressivt beteende på kliniken, samt vilka kunskaper de använder för att förbättra situationen. Aggressivt beteende i detta arbete avser de djur som försöker anfälla eller bita någon under ett klinikbesök. I och med att attityd kan påverka uppfattningen och hanteringen av aggressiva djur (Calder et al. 2017), ville vi också undersöka djurhälsovårdspersonalens inställning till dessa typer av patienter. Vi strävade också efter att identifiera de mest lämpliga hanteringsmetoderna för aggressiva djur på kliniken, baserat på den litteratur som finns just nu. Att på ett korrekt och lugnt sätt kunna hantera aggressiva djur på kliniken skulle inte bara minska risken för skador för alla inblandade parter, utan också förbättra djurens långsiktiga välbefinnande.

Frågeställningar:

- Hur upplever djurhälsovårdspersonal ett möte med djur som uppvisar aggressivt beteende?
- Tycker djurhälsovårdspersonalen att de har tillräckligt med kunskap för att kunna hantera djur som uppvisar aggressivt beteende?
- Vilka hanteringsmetoder använder man sig av när man möter djur som beter sig aggressivt på kliniken?
- Vilka hanteringsmetoder används/finns beskrivna inom litteraturen just nu?

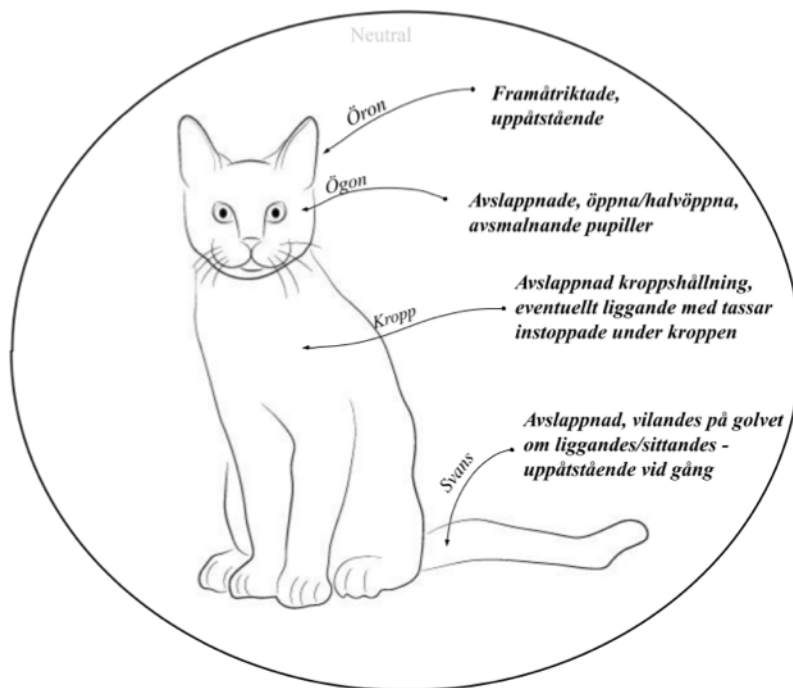
3. Bakgrund

Anledningen till varför ett djur beter sig aggressivt kan bero på en del olika orsaker. Att ta reda på varför är därför viktigt för att kunna minska och eventuellt ta bort de stimuli som orsakar beteendet.

En orsak till aggressivt beteende kan vara rädsla, där djuret känner att de behöver försvara sig som sista utväg för att de inte kan undvika eller fly undan skrämmande stimuli (King et al. 2003; Penar & Klocek 2018). I en studie såg man att ungefär två tredjedelar av de katter som haft negativa upplevelser vid tidigare veterinärbesök uppvisade mer rädsla vid nästa besök, där hälften av dessa även uppvisade ett aggressivt beteende (Karn-Buehler & Kuhne 2022). Även hos hund har studier visat att tidigare negativa besök kan leda till aggressivt beteende vid framtida besök (Stellato et al. 2021). Detta visar hur viktigt det är att de tidigare besöken har en positiv association för djuren, för att förebygga att de får en negativ association med veterinärbesök och inte utveckla rädsla som vidare leder till aggressivitet (Stellato et al. 2021; Karn-Buehler & Kuhne 2022).

Smärta är också en orsak till aggressivt beteende, där det aggressiva beteendet används för att undvika fysisk kontakt vid det smärtsamma området, och för att skydda sig mot eventuell ytterligare smärta eller skada (Camps et al. 2012). Det finns viss evidens för en koppling mellan serotoninkoncentrationen och aggression. Hos hund finns studier där man hittat ett samband mellan aggressivt beteende och lägre serotoninivåer i blodet (Rosado et al. 2010). Smärtan i sig är en stressfaktor och Camps et al. (2012) nämner att stressen skulle kunna minska serotoninfrisättningen. Författarna menar också att smärtan kan förhindra eller minska hundens fysiska aktivitet, vilket skulle kunna ge en minskad frisättning av serotonin och därmed eventuellt kunna öka risken för ett aggressivt beteende (Camps et al. 2012).

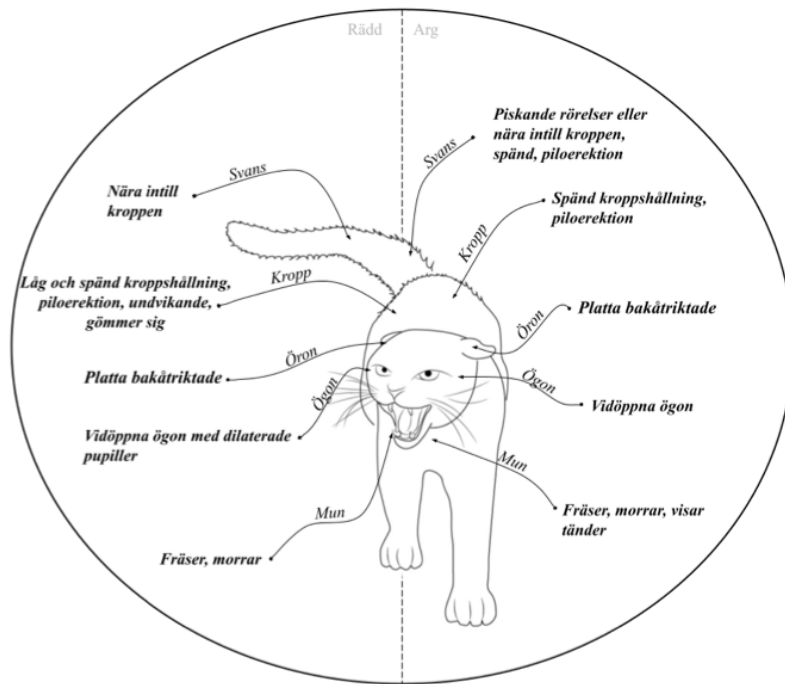
För att kunna avgöra vilken hanteringsmetod som är mest lämplig är det viktigt att ha kunskap om djurens kroppsspråk. Utifrån en tolkning av djurets emotionella tillstånd bestäms därefter vilket tillvägagångssätt som anses vara säkrast för både djur och personal (Yelland & Whelan 2011). I figur 1 kan de tecken som är vanliga vid ett neutralt emotionellt stadie hos en katt ses (Yelland & Whelan 2011; Stanton et al. 2015; Karn-Buehler & Kuhne 2022).

Figur 1. Vanliga tecken för ett neutralt emotionellt stadie hos katt.

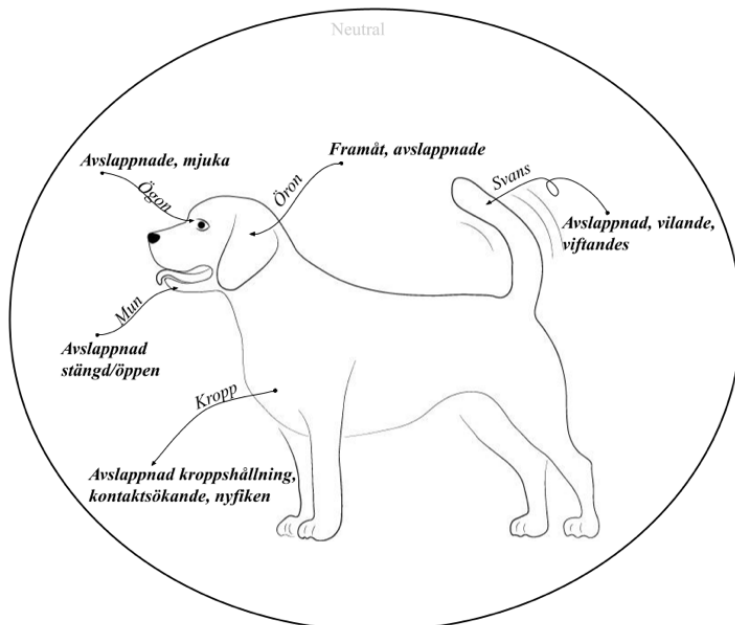
I figur 2 visas de tecken som en katt uppvisar för både rädsla och aggression och det är flera tecken som förekommer i båda tillstånden. Det skulle kunna göra det svårt för en oerfaren eller osäker personal att skilja på vilket stadie katten faktiskt befinner sig i och därmed göra att hanteringen inte blir den mest lämpliga för just denna individ.

Braastad et al. (2022) nämner att kattens position i förhållande till marken är en bra indikation på om katten är defensiv eller offensiv. En defensiv katt håller sig lågt mot marken och försöker göra sig liten, medan en offensiv katt vill göra sig så stor som möjligt. Författarna tar också upp att det inte bara är viktigt att titta på kroppen, utan även kattens ansikte och öron visar tydliga tecken på kattens emotionella stadie (Braastad et al. 2022).

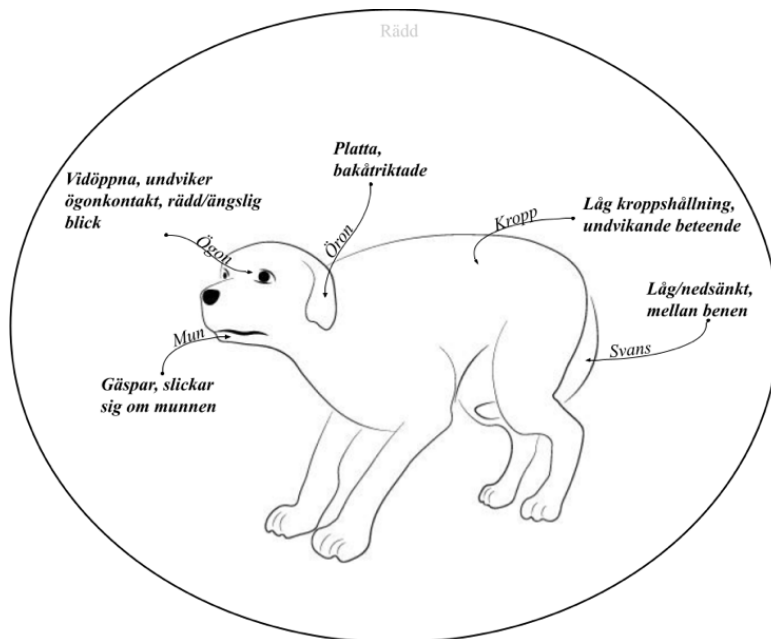
Figur 2. Vanliga tecken på rädsla och aggressivt emotionellt stadie hos katt.

I figur 3 ses det kroppsspråk som är vanligt för en hund som är i ett neutralt emotionellt stadie. En hund som söker kontakt och närmar sig, och samtidigt har en snabbt viftande svans är oftast kontaktsökande och vill hälsa. I ett undersökningsrum ses det som en fördel om hunden får initiera kontakten (Yelland & Whelan 2011).

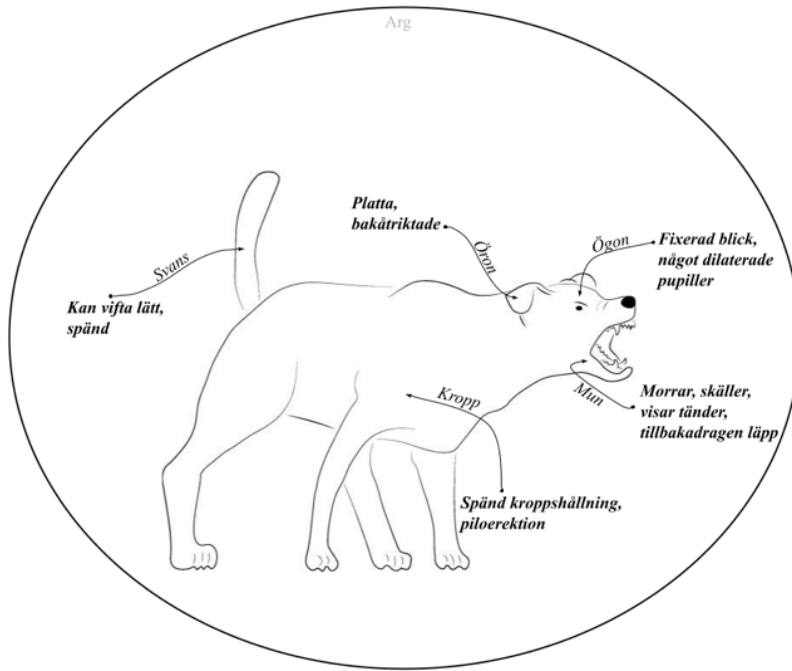
Figur 3. Vanliga tecken för ett neutralt emotionellt stadie hos hund.

Tvärt emot en hund i ett neutralt emotionellt stadie som är kontaktsökande, är en rädd hund vanligtvis undvikande och tillbakadragen. Exempel på kroppsspråk som en rädd hund kan ha ses i figur 4, där bland annat undvikande beteende, låg kroppshållning och svans mellan benen är vanligt förekommande (van den Berg et al. 2003; Döring et al. 2009).

Figur 4. Vanliga tecken på rädsla hos hund.

Vid fortsatt exponering av skrämmande stimulin finns det risk att det eskalerar till ett aggressivt beteende. Exempel på tecken som kan ses då är spänd kroppshållning, fixerad blick, blottade tänder, morrande (figur 5) (van den Berg et al. 2003; Yelland & Whelan 2011).

Figur 5. Vanliga tecken på aggressivt emotionellt stadiet hos hund.

4. Material och metod

Detta är ett studentarbete för en kandidatexamen i djuromvårdnad.

4.1 Litteraturstudie

Litteraturstudien fokuserar på hur djurhälsovårdspersonal hanterar aggressiva djur och olika riktlinjer som finns för att kunna hantera situationen på ett säkert sätt. Databaserna PubMed, Scopus och Web of Science användes för att hitta vetenskapliga artiklar publicerade från och med år 2000. Olika kombinationer av de följande orden användes i sökningen: “aggression”, “fear”, “stress” “cat*”, “dog*”, “handle”, “manage”, “clinic”, “veterinary”. Relevanta artiklar valdes ut baserat på titeln och sammanfattningen, vilket ledde till totalt 13 artiklar. De utvalda publikationerna lästes och en extra sökning i deras referenslista ökade antalet relevanta artiklar till 22. Dubletter och artiklar som inte var skrivna på engelska togs bort, vilket resulterade i totalt 18 publikationer där 13 var reviewartiklar och 5 var originalartiklar.

4.2 Webbenkät

En webbenkät bestående av både flersvarsfrågor och kortsvarsfrågor (bilaga 1) skapades med Netigate för att undersöka djurhälsovårdspersonalens attityd mot aggressiva patienter på klinik. Målgruppen inkluderade all personal som hade någon form av interaktion med aggressiva djur på klinik. Denna studie inriktade sig mot mindre djurkliniker som hade både veterinärer och antingen djursjukskötare, djurvårdare nivå 2 eller nivå 3. Större djursjukhus valdes bort för att undvika för mycket överlappning med en annan studie (personlig kommunikation Hambrick & de Laval 2024). Information om yrkesfördelning av anställda på alla djurkliniker runt om i Sverige hittades efter en webbsökning och detta ledde till totalt 85 kliniker som uppfyllde kriterierna.

Enkäten var tillgänglig på både svenska och engelska för att kunna inkludera icke-svensktalande djurhälsovårdspersonal för att försöka maximera svarsfrekvensen. Enkäten skickades ut via mejl till olika veterinärkliniker runtomkring Sverige under

en månad (12/2 – 10/3, 2024), och en påminnelse skickades ut via samma mejladress veckan innan slutdatumet (4/3).

Syftet med enkäten förklarades kort i introduktionstexten och deltagarna informerades om att deras svar skulle vara anonyma innan undersökningen påbörjades. Den första delen av enkäten bestod av allmän demografisk information om deltagarna, såsom jobbtitel, antal år inom djursjukvård samt avdelningen som de arbetar på.

Frågorna i de följande två delarna av enkäten fokuserade på uppfattningen och hanteringen av aggressiva djur på klinik. Hur djurhälsovårdspersonalen agerar i ett möte med ett djur som beter sig aggressivt, hur väl de känner igen tecken på ett aggressivt djur samt hur de upplever djurägarnas hjälp vid undersökning eller behandling av deras djur. I den sen sista delen undersöktes om personalen är nöjda med sin befintliga kunskap om hantering av aggressiva patienter och vilka hjälpmedel som används i sådana situationer. Detta ger en bättre insikt i djurhälsovårdspersonalens tankesätt och attityd, vilket också hjälper till att identifiera eventuella luckor i kunskap och färdigheter som behövs för att kunna vårda och hantera en aggressiv patient på ett säkert sätt.

Data insamlad från webbenkäten analyserades och figurer gjordes med hjälp av R statistikprogram v3.5.1 (R Core Team 2018). Fisher's exakta test utfördes för att avgöra om det fanns någon skillnad i svar gällande olika djurslag. En signifikansnivå på $p < 0,05$ valdes för alla analyser.

5. Resultat

5.1 Litteratursökning

Munkorg är ett av de mest använda hjälpmedlen när det kommer till hantering av aggressiva hundar på klinik (Moffat 2008; Stellato et al. 2021). Användning av detta verktyg bör endast betraktas som en tillfällig lösning för att kunna slutföra en undersökning samt för att skydda personalen från bitskador. Det borde också noteras att tidpunkten när sådana hjälpmedel introduceras till djuret både i och utanför kliniken är av betydelse (Herron & Shreyer 2014). Djuret bör till exempel ha tidigare erfarenhet av att använda munkorg utanför klinikmiljö för att undvika utveckling av negativa associationer. I fall av fortsatt stress och motstånd från djuret bör andra alternativ såsom sedering och pre-visit pharmaceuticals (PVP) övervägas (Riemer et al. 2021).

Ett annat redskap som används relativt ofta är handdukar. De används antingen för att kunna kontrollera djuret på ett säkert sätt eller som ett skydd för djuret vilket samtidigt kan minska visuella stimuli från den omgivande miljön (Moffat 2008; Rodan 2010; Rodan et al. 2011, 2022; Herron & Shreyer 2014; Moody et al. 2020a). En snara kan vara ett alternativ för att hantera en hund som betar sig väldigt aggressivt. Detta bör dock endast användas som ett sista alternativ och av en erfaren användare eftersom det kan orsaka en mycket hög stressnivå hos djuret (Yelland & Whelan 2011).

Övergången från användningen av clipnosis, där klämmor appliceras på katters nackskinn, har tagit fart under åren eftersom det har visats sig att framkalla negativa reaktioner som är likvärdiga med de som observerats vid fasthållning (Moody et al. 2020b). Det kan vara fördelaktigt att pausa undersökningen om ett djur börjar visa aggressiva tecken eller boka om patienten om möjligt (Mariti et al. 2016; Riemer et al. 2021; Stellato et al. 2021). Ett mycket upphetsat djur kan förbli reaktivt under lång tid vilket kan resultera i att djuret reagerar aggressivt mot människor i sin omgivning om undersökningen fortsätter och djuret inte får möjligheten att lugna sig (Beaver 2004; Moffat 2008). Sedering kan vara lämpligt om behandlingen inte

kan skjutas upp till en annan dag (Rodan et al. 2022). Men administration av sådana läkemedel bör ske innan djuret hinner bli stressad, eftersom ett upphetsat tillstånd har visat sig minska läkemedlens effektivitet (Riemer et al. 2021; Rodan et al. 2022).

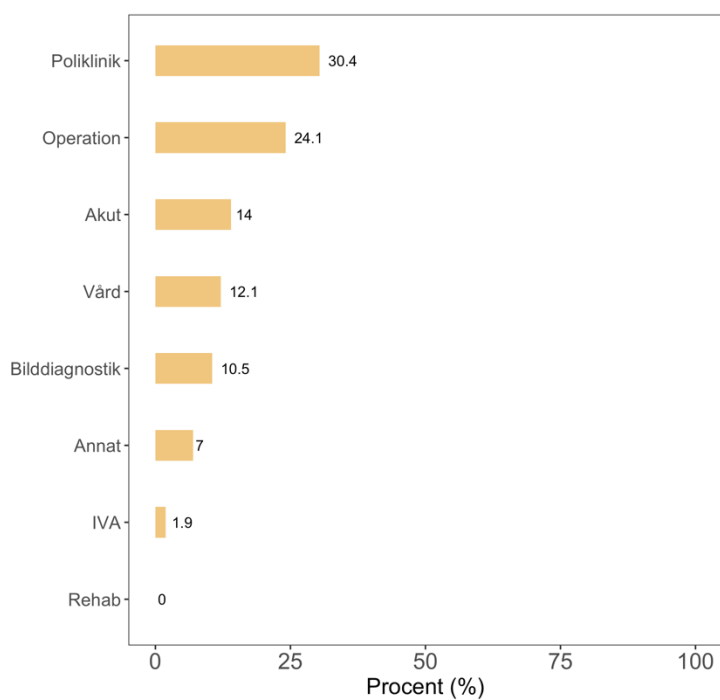
Rädsla tros vara den främsta orsaken till aggression hos djur på klinik (Moffat 2008; Rodan et al. 2011; Riemer et al. 2021; Stellato et al. 2021). Det rekommenderas starkt att hantera djur som uppvisar stress, rädsla och även aggression på ett lugnt och metodiskt sätt (Moffat 2008; Rodan et al. 2011). Att bestraffa ett djur, antingen i form av fysisk fasthållning eller verbal utskällning kommer bara att förvärra situationen och bör därför inte utföras (Lloyd 2017).

Flera studier förespråkar djurägarutbildning även i hemmiljö för att främja djurens välmående på långt sikt (Rodan 2010; Hedges 2020). Viktiga aspekter som ingår i denna utbildning inkluderar motbetingning i kombination med desensitisering, för de djur som redan visar rädsla i klinikmiljö (Döring et al. 2009; Edwards et al. 2019b; Hedges 2020; Riemer et al. 2021). Att träna upp djuret från valp- eller kattungestadiet genom att långsamt introducera olika hanteringsmetoder och stimuli som de kan stöta på i klinikmiljö, kommer underlätta vid framtida besök (Mariti et al. 2017). En annan viktig del av utbildningen är att lära djurägare att läsa av och tolka djurens kroppsspråk och lämpliga hanteringsmetoder (Sueda & Malamed 2014). Detta kan hjälpa djurägare att upptäcka problembeteende hos sina husdjur och söka hjälp i ett tidigt skede. Glada eller roliga besök, så kallade ”happy visits”, uppmuntras för att möjliggöra bildandet av positiva associationer till klinikmiljön (Moffat 2008). Ett vanligt exempel på en ”happy visit” skulle kunna vara att hunden kommer in till kliniken för att ta en vikt och får efter det en belöning av personalen eller djurägaren. Hembesök kan också vara ett alternativ för katter som uppvisar höga nivåer av stress vid besök på klink (Mariti et al. 2016).

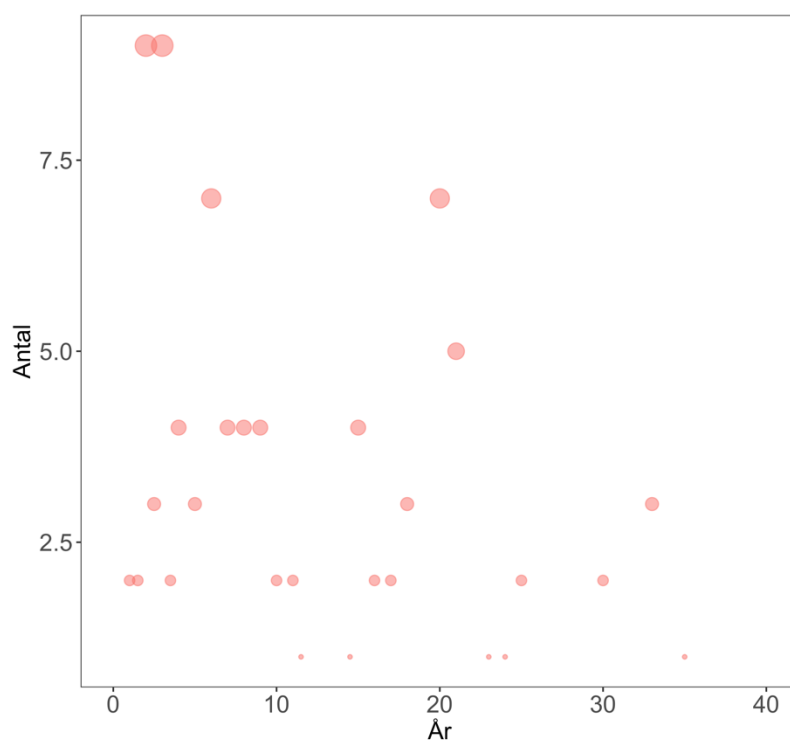
5.2 Enkätundersökning

5.2.1 Demografi

Totalt 92 svar samlades in under undersökningsperioden, där deltagare inkluderade djurvårdare (n = 37), Leg. djursjukskötare (n = 34), Leg. veterinär (n = 19) och annat (n = 1, där det fritextsvar som gavs var receptionist). Deltagarna var utspridda över de olika avdelningarna (Fig. 6) och erfarenhet varierade från ett upp till 35 år (Fig. 7), med ett medelvärde av cirka 11 år.

Figur 6. Fördelning av deltagare utifrån arbetsavdelning. Antalet svar visas i procent på x-axeln och de olika avdelningarna på y-axeln.

Figur 7. Antal år som deltagare har arbetat inom djursjukvård. Antal år presenteras på x-axeln och antal svar på y-axeln. Storleken på punkter representerar antalet deltagare med samma svar, där större punkter indikerar flera som svarade likadant.

5.2.2 Attityder mot djur som betar sig aggressivt på klinik

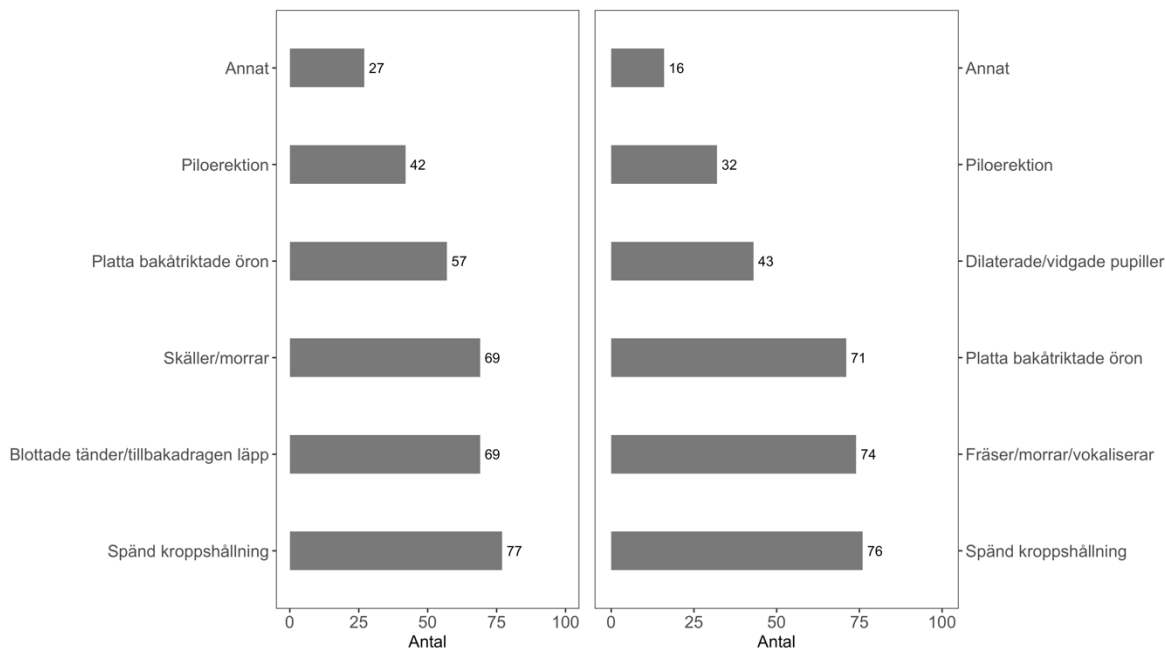
Tecken på aggression hos djur

En stor andel (93,5 %) kände sig säkra på att kunna läsa av tecken på aggression hos hund (41,6 % väldigt trygga och 51,9% trygg). Bara 3,9 % svarade att de var osäkra (2,6 % otrygg och 1,3 % väldigt otrygg) och 2,6 % kände sig varken säkra eller osäkra (Tabell 1). Spänd kroppshållning (n = 77), blottade tänder/tillbakadragen läpp (n = 69) samt skälla/morra (n = 69) var de vanligaste tecknen man använde för att kunna avgöra om en hund kunde bete sig aggressivt (Fig. 9).

En liknande andel av deltagarna var säkra på att känna igen tecken på aggression hos katter (47,5 % väldigt trygg och 43,8 % trygg), medan 5 % var inte lika säkra (2,5 % otrygg och 2,5 % väldigt otrygg) och 3,8 % svarade ”varken eller” (Tabell 1). De vanligaste tecknen som användes för att avgöra om en katt var aggressiv inkluderade spänd kroppshållning (n = 76), fräsa/morra/vokalisera (n = 74) och platta bakåtriktade öron (n = 71) (Fig. 8).

Tabell 1. Hur trygg deltagaren kände sig på att läsa av tecken på aggression hos hund (N = 77) och katt (N = 80) från en skala av 1 till 5, där 1 är väldigt otrygg och 5 är väldigt trygg. Siffrorna indikerar antalet svar i varje kategori, och siffrorna inom parentes indikerar procenten av svaret inom varje djurslag.

	Väldigt otrygg	Otrygg	Varken eller	Någorlunda trygg	Väldigt trygg
Hund	1 (1,3 %)	2 (2,6 %)	2 (2,6 %)	40 (51,9 %)	32 (41,6 %)
Katt	2 (2,5 %)	2 (2,5 %)	3 (3,8 %)	35 (43,8 %)	38 (47,5 %)

Figur 8. Vanligaste tecknen på aggression hos hund (till vänster, N = 77) och katt (till höger, N = 80) enligt respondenterna. Antalet svar visas på x-axeln och de olika tecken på y-axeln. Siffrorna indikerar antalet svar för varje alternativ.

En sammanfattning av andra tecken som användes av djurhälsovårdspersonal för att känna igen en arg hund eller katt finns i Tabell 2.

Tabell 2. Andra tecken som användes av djurhälsovårdspersonal för att avgöra om en hund eller katt kan vara aggressiv.

	Hund	Katt
Ögon	<ul style="list-style-type: none"> • Undviker ögonkontakten • Spänner blicken • Sneglande blick • Synliga ögonvitor • Rädsla • Ängsliga/uppspärrade ögon 	<ul style="list-style-type: none"> • Undviker ögonkontakt
Svansföring		<ul style="list-style-type: none"> • Arga svansrörelser
Kroppspråk	<ul style="list-style-type: none"> • Tillbakadraget kroppsspråk 	<ul style="list-style-type: none"> • Bakåtlutad kroppshållning • Kropp nära marken, svans och ben under kroppen
Aktivitet	<ul style="list-style-type: none"> • Vill inte utforska omgivningarna • Vill inte komma fram och hälsa 	<ul style="list-style-type: none"> • Långsamma rörelser • Avsaknaden av aktivitet • Paralyserade och är helt stilla

	<ul style="list-style-type: none"> • Klättra på djurägaren eller söker upp en hörna • Ej kontaktsökande 	
Beteende	<ul style="list-style-type: none"> • Undvikande/avvaktande beteende • Tysta men spända • Sättet de betraktar omgivning, personal och hur de agerar i kommunikation • Flyr undan/gömmar sig under stol eller bakom ägaren 	<ul style="list-style-type: none"> • Flyktbenägenhet, drar sig undan
Övrig		<ul style="list-style-type: none"> • Beröringskänslig

Hantering av aggressiva djur

Drygt hälften svarade att de kände sig självsäkra inför hanteringen av en aggressiv hund (9,1 % väldigt självsäker och 45,5 % självsäker) medan 13 % kände sig osäkra och 1,3 % var väldigt osäkra. Ungefär en tredjedel av deltagarna var neutralt inställda (Tabell 3).

Attityden mot aggressiva katter gav liknande resultat där 10 % var väldigt självsäker och 45 % kände sig självsäkra. Totalt 16,3 % var inte lika trygga (15 % osäkra och 1,3 % väldigt osäkra) medan 28,8 % inte hade någon åsikt (Tabell 3).

Tabell 3. Hur säkra deltagare kände sig inför hanteringen av en aggressiv hund (N = 77) och katt (N = 80) på en skala från 1 till 5, där 1 var väldigt osäker och 5 var väldigt självsäker. Siffrorna indikerar antalet svar i varje kategori, och siffrorna inom parentes indikerar procenten av svar inom varje djurslag.

	Väldigt osäker	Osäker	Varken eller	Självsäker	Väldigt självsäker
Hund	1 (1,3 %)	10 (13 %)	24 (31,2 %)	35 (45,5 %)	7 (9,1 %)
Katt	1 (1,3 %)	12 (15 %)	23 (28,8 %)	36 (45 %)	8 (10 %)

Upplevelse av djurägarnas hjälp vid hantering av en aggressiv patient

Flera deltagare uppskattade hundägares hjälp vid hantering av en aggressiv hund (2,6 % mycket hjälpsam och 36,4 % någorlunda hjälpsam) jämfört med de som inte

tyckte att hundägare var hjälpsamma (26 % inte särskilt hjälpsam och 3,9 % inte alls hjälpsam). Cirka en tredjedel valde alternativet ”varken eller” (Tabell 4).

Det motsatta mönstret hittades för kattägare där 25 % (1,3 % mycket hjälpsam och 23,8 % någorlunda hjälpsam) av deltagarna betraktade ägare som hjälpsamma samtidigt som 48,8 % inte var lika positiva till hjälp från kattägare (38,8 % inte särskilt hjälpsam och 10 % inte alls hjälpsam). Totalt 26,3 % svarade ”varken eller” angående djurägares hjälp vid hantering av aggressivt beteende hos katt (Tabell 4).

Eftersom många uppfattade svarsalternativen till frågan ”Upplever du att djurägarna är medvetna om att deras hund/katt uppvisar aggressivt beteende vid veterinärbesök?” som otydlig var denna fråga inte inkluderad i analysen.

Tabell 4. Hur deltagarna uppfattade djurägares hjälp med en aggressiv hund (N = 77) och katt (N = 80) från en skala av 1 till 5, där 1 är inte alls hjälpsam och 5 är mycket hjälpsam. Siffrorna indikerar antalet svar i varje kategori, och siffrorna inom parentes indikerar procenten av svar inom varje djurslag.

	Inte alls hjälpsam	Inte särskilt hjälpsam	Varken eller	Någorlunda hjälpsam	Mycket hjälpsam
Hund	3 (3,9 %)	20 (26 %)	24 (31,2 %)	28 (36,4 %)	2 (2,6 %)
Katt	8 (10 %)	31 (38,8 %)	21 (26,3 %)	19 (23,8 %)	1 (1,3 %)

Fisher’s exakta test visade ingen signifikant skillnad mellan djurslag för frågorna gällande tecken på aggression, attityder kring hantering av aggressiva djur samt djurägares hjälp vid hantering av såna individer ($p > 0,05$).

5.2.3 Kunskap om hantering av aggressiva djur

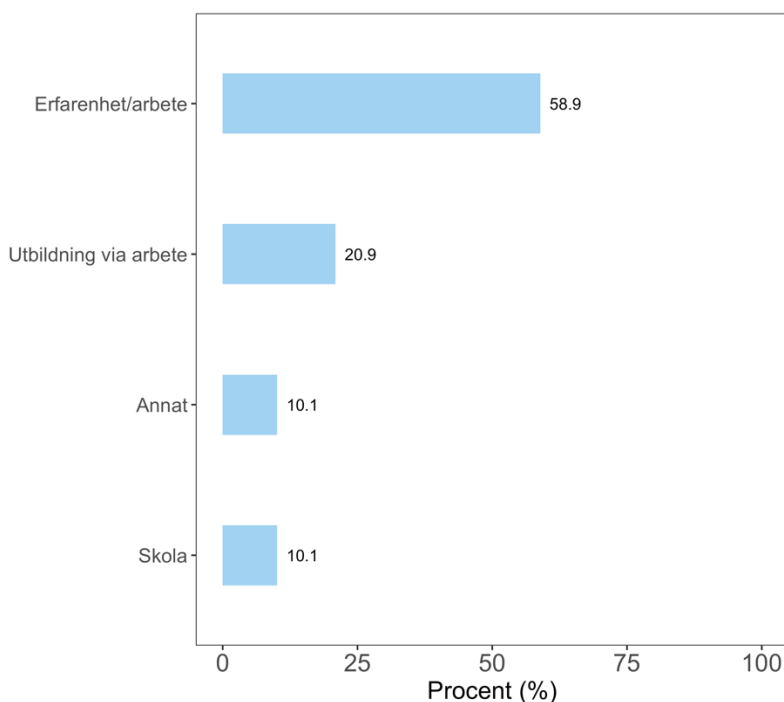
Majoriteten av deltagarna tyckte att de hade tillräckligt kunskap för att kunna hantera aggressiva djur (84,4 %) medan 7,8 % svarade nej och en lika stor andel var osäkra (7,8 %). Även om de flesta var nöjda med sina nuvarande kunskaper var det några som önskade fortbildning inom till exempel Fear Free. En sammanställning av alla fritextsvar till frågan om kunskap om hantering av aggressiva djur finns i Tabell 5.

Tabell 5. Sammanfattning av fritextsvar till frågan om vilken typ av hanteringskunskap deltagarna saknade.

Svar
<ul style="list-style-type: none"> • Uppdatering av kunskap, med Fear Free® eller liknande • Mer tips under utbildning • Alltid bra att få mer kunskap • Mer Fear Free® borde läras ut till djurägare och personal

- Mer tid och kunskap för att hantera hundar på ett sätt som inte får upp dem i stress och affekt
- Mer kunskap kring aggressivitet hos djur och vad personalen kan göra både innan, under och efter ett besök
- Ett arbetsmiljöproblem där man är ibland tvingas att ta onödiga risker
- Mer kunskap om beteende, hur man ska tänka och agera
- Kunskap om hur personal kan kommunicera till djurägarna att deras djur inte är så lätt att hantera

Källan till kunskapen om hantering kom till största delen från arbetslivserfarenhet (58,9 %), följt av kurser via arbetsplats (20,9 %), skola (10,1 %) samt annat (10,1 %) (Fig. 9). En sammanställning av alla fritextsvar till denna fråga finns i Tabell 6.

Figur 9. Fördelning av olika källor från vilka djurhälsovårdspersonal har fått sin kunskap om hanteringen av aggressiva djur. Antalet svar visas i procent på x-axeln och de olika källorna på y-axeln.

Tabell 6. Sammanfattning av fritextsvar till frågan om varifrån deltagare har fått sina kunskaper om hantering av aggressiva djur

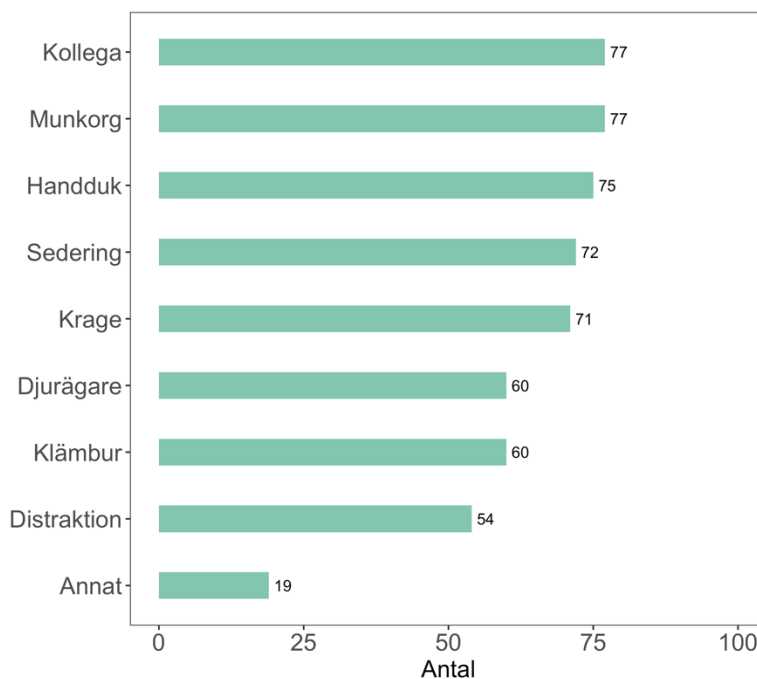
Svar

- Eget initiativ
 - Erfarenhet från ett liv med hundar
 - Har gjort Fear Free® utbildning samt vänlig vård-utbildning
 - Allmänt intresserad av beteende
-

- Kurs i beteende
 - Duktiga kollegor som kommer med nya erfarenheter och tips. Vi lär oss hela tiden nytt
 - Läst böcker om beteende
 - Viss teori från utbildningen och övat mycket
 - Föreläsningar/litteratur/arbetar tillsammans med kunnig personal i beteendekunskap
 - Utbildning i mentalitet och hantering i privatlivet
 - Erfarenhet från arbete i många år
 - Kontinuerlig utbildning inom beteende, rädslor och stress på klinik och om etologi och inläring
 - Genom sociala medier, lära känna beteendeeexperter
 - Övat på kunskaper på ett katthem
-

5.2.4 Hjälpmedel

Diverse hjälpmedel användes på klinik, där hjälp från en annan kollega och munkorg var de två alternativen med flest svar (n = 77). Handduk (n = 75), sedering (n = 72) och krage (n = 71) var andra resurser som användes ofta av djurhälsovårdspersonalen. Hjälp från djurägare valdes lika ofta som användningen av klämbur (n = 60) medan distraktion var alternativet som användes minst (n = 54) (Fig. 10). En sammanställning av andra hjälpmedel som användes finns i Tabell 7.

Figur 10. Fördelning av olika hjälpmedel som användes på klinik. Antalet svar visas på x-axeln och de olika hjälpmedlen på y-axeln. Siffrorna indikerar antalet svar för varje alternativ.

Tabell 7. Sammanfattning av fritextsvar till frågan om andra hjälpmedel som användes på klinik.

Svar
<ul style="list-style-type: none">• PVP (ex Bonqat, Gabapentin, Tessie)• Feliway®/Adaptil® på rum• Milt bemötande och handlag (särskilt med oroliga katter)• Olika grepp för att immobilisera rörelsen för att kunna bitas. Snara ibland till vissa hundar, kattväska till vissa katter.• Boka om besöket om ej akut och ge Pregabalin eller Bonqat innan nästa besök• Klämma hund mellan dörren och väggen i extrema fall• Använd djurägare som hållhjälp om möjligt• Krage, handduk, sedering för katter• Klämbur för att administrera sedering• "Happy visits"• Allt används stegvis – börjar med distraktion och slutar med sedering om det inte går på annat sätt

6. Diskussion

6.1 Metoddiskussion

De första artiklarna som ingick i vår litteraturstudie valdes ut baserat på en första läsning av deras titlar samt abstrakt. Följande sökning gjordes sedan utifrån de tidigare resultaten. Trots vårt bästa försök att identifiera så många relevanta studier som möjligt under den första sökningen, är det möjligt att artiklar som skulle ha passat in i vår studie inte upptäcktes. Dessutom valde vi att endast inkludera artiklar skrivna på engelska och publicerade från och med år 2000, vilket ytterligare begränsar antalet studier som faller inom våra sökparametrar. Även om det inte är syftet med denna studie, skulle inkludering av studier som publicerades tidigare än år 2000 möjliggöra en jämförelse av metoder som används vid hantering av aggressiva djur för att följa dess utveckling genom åren.

Vi strävade efter att maximera antalet svar för vår enkätstudie genom att inkludera både en svensk och en engelsk version av enkäten som skickades ut via mejl till olika smådjurskliniker runtomkring Sverige. Detta ledde dock till olika komplikationer eftersom vi inte kunde skilja mellan djurvårdare nivå 2 och djurvårdare nivå 3 på den engelska versionen och var därför tvungen att kombinera båda yrkeskategorier vid analys av resultaten. Som tur var så påverkade detta inte våra resultat eftersom svaren var anonyma och korrelationer mellan individuella svar och de olika yrkesrollerna inte kunde utföras oavsett.

Vår studie begränsades även till mindre kliniker runtomkring Sverige, där enkäten var inriktad mot kliniker med en poliklinikavdelning som hade minst sex anställda varav en veterinär och minst en djursjukskötare eller djurvårdare. Genom att begränsa vår målgrupp till endast mindre kliniker är i sig en källa till selektionsbias. Det är inte ovanligt att olika djurkliniker eller djursjukhus behandlar olika typer av patienter vad gäller allvarlighetsgraden av patienternas tillstånd samt hur komplicerad behandlingen är. Till exempel, skickas oftast remisser för patienter som behöver mer specialiserad vård som ögonproblem, till större djursjukhus. Att hantera sådana patienter kan kräva mer kunskap och kompetens, eller kan anses

vara mer utmanande särskilt om patienter också uppvisar aggressivt beteende på grund av smärta. Genom att inte inkludera de större djursjukhusen i vår undersökning kan vi därför ha gått miste om denna större grupp av deltagare och däri de potentiellt varierande hanteringsmetoder som används.

Svarsfrekvensen för vår enkät var tyvärr ganska låg. Med tanke på att vi hade beslutat att endast ta med kliniker med minst sex anställda och att enkäten skickades ut till totalt 85 kliniker var svarsfrekvensen bara cirka 18 procent. Vad detta betyder för vår studie är att resultaten vi fick kanske inte är representativa för åsikterna för all djurhälsovårdspersonal. Eftersom vi inte kunde förlänga vår tidsram kan en potentiell lösning på detta vara att använda ett snöbollsurval via till exempel olika sociala mediekonaler. Användningen av sådana bekvämlighetsurval kommer sannolikt att öka svarsfrekvensen men kommer också att leda till selektionsbias.

Vi försökte formulera frågorna så tydligt som möjligt så att chansen att misstolka dem var liten. Ett utkast till enkätfrågorna testades på en pilotpopulation som inkluderade våra klasskamrater, och frågorna omformulerades enligt den feedback vi fick. Detta var dock inte tillräckligt eftersom många deltagare uppfattade svarsalternativen till frågan ”Upplever du att djurägarna är medvetna om att deras hund/katt uppvisar aggressivt beteende vid veterinärbesök?” som otydliga och den uteslöts därför från analysen.

Som med alla undersökningar baserade på hur människor betygsätter sig själva, bör tolkning av resultaten göras med försiktighet, med tanke på risken för bias där deltagarna tenderar att underskatta eller överskatta sina förmågor. Eftersom våra djurpatienter inte kan kommunicera verbalt hur de faktiskt känner och upplever besöken, är det nästan omöjligt att undvika denna bias. Ett rimligt komplement till denna studie är att följa upp med ytterligare en observationsstudie, där en opartisk testare skulle observera och bedöma personalen vid hantering av ett aggressivt djur på klinik. Det skulle vara optimalt om djurhälsovårdspersonal från olika djurkliniker och djursjukhus utvärderas enligt ett standardiserat protokoll för att få en helhetsbild.

6.2 Resultatdiskussion

En majoritet av deltagarna kände sig trygga i att känna igen tecken på aggression hos både hundar och katter på kliniken, men bara hälften av dessa angav att de var säkra på att hantera sådana djur. Intressant nog berodde denna avvikelser inte på otillräckliga kunskaper eftersom de flesta ansåg att de hade tillräckligt med kunskap för att hantera aggressiva patienter. Ett till intressant resultat var att den viktigaste källan till deltagarnas kunskaper kom från arbetslivserfarenhet, medan

skolutbildning bedömdes som den faktor som hade minst inflytande. Användningen av olika hjälpmedel vid möten med aggressiva patienter var relativt jämnt fördelad, där hjälp från en annan kollega, munkorg, handdukar, sedering och krage var vanligast.

De vanligaste tecknen som användes för att avgöra om en katt är aggressiv, var enligt deltagarna spänd kroppshållning, fräsa/morra/vokalisera och platta bakåtriktade öron. Många av tecknen på aggression är också tecken som kan tyda på rädsla (Stanton et al. 2015; Karn-Buehler & Kuhne 2022), vilket skulle kunna försvåra bedömningen och möjligtvis leda till felhantering av djuret om personalen inte kan skilja på en katt som är rädd och en som är aggressiv. En katt som är rädd och inte kan komma undan det som katten anser vara hotande eller skrämmande, kan eskalera till att bli så kallad defensiv aggressiv. Detta innebär att katten upplever sig hotad och tror att den behöver strida för att katten anser att det sista utvägen (Penar & Klocek 2018). Att kunna skilja på en rädd eller en aggressiv katt skulle göra det möjligt att förhindra en eventuell eskalering av den rädda kattens tillstånd, genom att använda olika tillvägagångssätt som skulle kunna få katten att känna sig mer trygg i miljön och med personalen (Yelland & Whelan 2011). Vidare tar författarna upp olika tillvägagångssätt för att minska risken för att det ska eskalera till aggression vid veterinärbesök. Exempel på dessa är att låta katten gå runt och känna in omgivningen och personalen som ska hantera den innan man börjar, prata med en låg och lugn ton och gärna säga djurets namn, lugna långsamma rörelser, inte tränga in eller luta sig över katten. Mat och godis är också en bra distraktion, gärna innan hantering för att få en positiv association med både situationen och personen (Yelland & Whelan 2011). I denna studie undersökte vi hur trygg djurhälsovårdspersonalen kände sig kring att känna igen tecken på aggression, det skulle också vara intressant att se i vilken mån de känner sig trygga med att skilja på om tecknen visar på aggression eller rädsla.

Djurhälsovårdspersonalens attityd till djur som uppvisar aggressivt beteende på klinik skiljde sig inte åt mellan djurslag, vad gäller att kunna känna igen tecken på aggression samt deras förmåga att hantera dessa patienter. En möjlig förklaring är att husdjur oftare betraktas som en del av familjen, vilket leder till att djurägare är mer proaktiva när det kommer till djurens välbefinnande (Moffat 2008). Detta kan i sin tur resultera i en ökad frekvens av klinikbesök för både hundar och katter, vilket kan förklara personalens liknande inställning mot båda djurslag. En faktor som kan påverka hur ofta djurägare söker veterinärvård för sina djur är hur starkt bandet är mellan dessa två. Djurägare som har en nära relation till sina djur har visat sig vara mer villiga att söka regelbunden veterinärvård, till exempel för årliga vaccinationer (Lue et al. 2008). Att vi inte hittade någon skillnad i djurhälsovårdspersonalens attityder till hantering av hundar kontra katter kan därför beror på liknande exponeringsnivåer och erfarenhet av dessa djur på klinik.

Eftersom vi inte kunde jämföra individuella svar mellan djurslag, kunde vi heller inte undersöka om det fanns ett eventuellt samband mellan deltagarnas självsäkerhet gällande hantering för de olika djurslagen. Deltagarna var också i stort sett nöjda med den kunskap de besitter om hanteringen av aggressiva patienter. Det var därför förvånande att endast hälften av de tillfrågade kände sig trygga i att hantera djur som betar sig aggressivt. En möjlig anledning till detta skulle kunna vara att det är större risk att bli skadad när man hanterar dessa patienter. Det är tänkbart att många deltagare inte var helt nöjda med sin nuvarande kompetensnivå eftersom förmågan att hantera aggressiva djur på ett säkert sätt inte bara kräver teoretiska kunskaper utan även mycket praktisk erfarenhet (Moody et al. 2020a). Vi postulerar att det främst är genom praktisk arbetslivserfarenhet som förbättring av färdigheter i hantering av aggressiva djur kan uppnås, en hypotes som ytterligare stöds av det faktum att majoriteten av deltagarna tillskrev sin befintliga kunskap till lärande på jobbet och mindre till skolutbildning. Dessutom rapporterade både veterinärer och djursjukskötare som arbetat fem år eller mindre en högre frekvens av bitskador vid hantering av katter på klinik, vilket understryker behovet av praktisk erfarenhet (Epp & Waldner 2012; Nordgren et al. 2014). Att frekvensen skulle vara högre för bitskador av katt tror vi också skulle kunna bero på att katter nog generellt inte hanteras lika mycket hemma. Till skillnad från hundar som hanteras dagligen med promenader i koppel, kloklippning eller dylikt, så är det möjligt att detta inte görs lika ofta med katter och att de därför inte är lika vana vid hantering eller fasthållning. Det är värt att nämna att cirka 40 % av deltagarna i denna studie hamnade i just denna kategori av att ha arbetat i fem år eller mindre, vilket möjligen kan förklara varför bara hälften kände sig trygga i att hantera aggressiva djur. Att hitta orsakerna bakom avvikelserna mellan att kunna känna igen tecken på aggression hos djur och den upplevda förmågan att hantera sådana patienter är definitivt värt att undersöka vidare.

Med tanke på att det var en liten del som kände sig osäkra med hantering av aggressiva patienter, kan det möjligtvis vara positivt med någon form av protokoll för hur hanteringen bör ske, alternativt interna utbildningar. Då praktisk erfarenhet är nödvändigt för att utöka ens kunskap om hur en bör agera i sådana situationer kan det vara en bra idé att inkludera personal som känner sig osäker, i de fall där sådan hantering kommer användas. Om personalen får adekvat utbildning och därefter kan bygga på den erfarenhet de har för hantering av denna typ av patient kan det även leda till minskad skaderisk för alla parter, då risken för skada är större om hanteringen är olämplig (Moffat 2008).

Det kan krävas mer än bara kompetens för att kunna hantera en aggressiv patient på ett säkert sätt. Vissa yttre faktorer kan också påverka hur sådana djur hanteras. En aspekt som deltagarna tog upp var att de ibland tvingades ta onödiga risker,

vilket tyder på ett arbetsmiljöproblem. Till exempel är tidsbrist är ett vanligt problem för personalen där de kan behöva skynda sig igenom en konsultation för att hinna med nästa bokade patient. Tidspressen för att avsluta en konsultation kan leda till att djuret fasthålls för att kunna genomföra en behandling så snabbt som möjligt. Detta skulle dock kunna ytterligare förvärra djurets emotionella tillstånd, vilket i sin tur kan öka risken för bitskador.

Även om vi inte kunde para ihop svaren med de olika yrkeskategorier hade det varit intressant att undersöka om det finns skillnader i attityder och hanteringsmetoder mellan yrkesrollerna. Med tanke på de olika formella utbildningarna som erbjuds inom djurhälsoindustrin är det möjligt att det finns vissa skillnader i hanteringstekniker som lärs ut till olika yrkesroller. I en studie som jämförde användningen av olika hanteringsmetoder för katter fann författarna en signifikant skillnad mellan veterinärer och övriga personal där de förstnämnda hade en högre tendens att fasthålla katten vid undersökningar men inte under behandlingar (Moody et al. 2020a). För övriga personal skilde sig hanteringsmetoderna beroende på deras utbildningsnivåer och vilket år de tog examen. De som tog examen innan år 2006 förlitade sig mer på minimal fasthållning för att hantera aggressiva katter, ett mönster som tillskrevs mer arbetserfarenhet och därmed förbättrad förmåga att känna igen rädda patienter. Detta betonar vikten av fler utbildningsmöjligheter för djurhälsovårdspersonal att uppgradera sina kunskaper om lämpliga hanteringsmetoder för att främja patienters välmående.

Hjälpmiddel som användes av deltagarna överensstämde till stor del med rekommendationer från litteraturen. Både litteraturen och resultatet från denna studie visar på att munkorg och handduk är bland de vanligaste hjälpmedlen som används vid hantering av patienter med aggressivt beteende. Många deltagare förespråkade användning av PVP och, om möjligt, att boka om ett besök för att kunna bibehålla en fortsatt positiv koppling till kliniken. Även detta nämns i litteraturen som gynnsamt för djuret. Att majoriteten av de tillfrågade valde mer varsamma metoder för att hantera ett aggressivt djur tyder på Sveriges positiva inställning till djursjukvård och djurvälstånd. Däremot var det oroväckande att en deltagare uppgav att hen i extrema fall kan ta till att klämma en aggressiv hund mellan dörren och väggen. En sådan överdriven användning av våld bör till varje pris undvikas eftersom det kan resultera i både fysiska och psykiska trauman för djuret och möjligtvis även bryta mot djurskyddslagen.

Att deltagarna verkade mer positiva till hjälp från hundägare i förhållande till kattägare var intressant. Anledningen till detta skulle kunna förklaras av att katter generellt är svårare att hantera fysiskt, något som togs upp av Reeve & Hibbert (2022). Det kan också vara så att hundar är mer matmotiverade och därför oftast är lättare att hantera (Yin 2007). En potentiell lösning på detta är att lära ägare hur de

ska hantera sin katt på ett lämpligt sätt och även uppmuntra dem att börja med hanteringsträning från en ung ålder för att underlätta vid framtida klinikbesök (Döring et al. 2009; Rodan et al. 2011; Yelland & Whelan 2011).

Något vi tyckte var väldigt positivt var att en del av deltagarna uttryckte en önskan om att lära sig mer om vad vi som djurhälsovårdspersonal kan göra för de patienter som uppvisar rädsla eller aggression, innan och efter besöket, inte bara under tiden de är på kliniken. Som tidigare nämnt är det viktigt att de föregående besöken har en positiv association för djuren då det minskar risken att de utvecklar rädsla eller aggression gentemot besöken (Stellato et al. 2021; Tateo et al. 2021; Karn-Buehler & Kuhne 2022). Mariti et al. (2017) understryker hur viktigt det är att djurhälsovårdspersonalen pratar med djurägarna om att det är nödvändigt att de försöker vänja sina djur, redan från kattunge- eller valpstadiet, med klinikmiljön och att bli undersökta. Det kan vara exempelvis att öva på att få röra vid tassar, öron och runt om på kroppen, samt även temptagning, vilket brukar vara en av de mer mindre omtyckta undersökningarna vid veterinärbesök (Yelland & Whelan 2011; Mariti et al. 2017). Det är även väsentligt att djurägarna får information om hur de på ett lämpligt sätt ska exponera sin valp eller kattunge för sådana stimuli, så de får en positiv association med dem (Mariti et al. 2017). Det är något vi på kliniken skulle kunna ta upp vid till exempel första vaccinationen eller liknande besök som sker tidigt i djurets liv, ha en broschyr som vi pratar om och skickar med hem med information och enkla tips på hur de kan börja träna på sådant hemma med deras valp/kattunge.

Förebyggande träning är det mest optimala för att förhindra en negativ association, och således undvika att det eskalerar till rädsla (Sueda & Malamed 2014). Å andra sidan finns det djur som redan är rädda och beter sig aggressivt vid besök där det behövs metoder för att hjälpa dem att minimera detta. Vi har tidigare nämnt bland annat så kallade "happy visits" och motbetingning i kombination med desensitisering som ett sätt att fortsätta träningen efter besöket. Där kan vi stötta djurägarna genom att visa och/eller förklara hur detta bör utföras, samt hjälpa vid eventuella besök som inte görs i samband med undersökning. Moffat (2008) och Riemer et al. (2021) nämner några förslag på vad som kan göras under dessa besök, till exempel att ägaren låter djuret ställa sig på vågen, hälsa på personalen eller dylikt och sedan belöna med godis. Att hjälpa med detta skulle även kunna bidra till ett större förtroende från djurägarna och göra dem mer benägna att komma tillbaka till kliniken (Moffat 2008).

Djurägarens compliance har visat sig påverkas av det emotionella tillståndet hos deras husdjur under kliniksbesök samt hur nöjda de är med kvaliteten på vården deras djur har fått (Dawson et al. 2016). Det är därför viktigt att få insikt i hur hela besöket på kliniken ses ur djurägarens perspektiv. Framtida studier skulle ha nytta

av en ytterligare undersökning riktad mot djurägare för att få en helhetsbild av hur aggressiva patienter hanteras på klinik. De flesta djurägare är eniga om att minimal fysisk fasthållning av deras husdjur bör vara det första alternativet som används av djurhälsovårdspersonal (Carroll et al. 2022; Couture et al. 2022). Hundägare var däremot mer mottagliga för användningen av munkorg och fysisk fasthållning när det kommer till hantering av aggressiva hundar (Carroll et al. 2022). Å andra sidan var kattägare mer bestämda om minimal fasthållning oavsett kattens beteende (Couture et al. 2022). För att öka compliance och frekvensen av klinikbesök är det därför nödvändigt att ta hänsyn till djurägarers åsikter och synpunkter för att främja våra patienters välbefinnande.

7. Konklusion

I den här studien visade vi att även om de flesta i djurhälsovårdspersonalen känner sig säkra på att identifiera tecken på ett aggressivt djur på kliniken, så finns det en viss osäkerhet gällande deras upplevda trygghetskänsla inför hantering av sådana patienter. Djur som uppvisar aggressivt beteende upplevs ofta som mer utmanande och som kräver en högre nivå av kompetens och expertis för att kunna hantera dem på ett säkert sätt. Att förse personal med nödvändiga grundläggande färdigheter och regelbundna utbildningstillfällen på arbetsplatsen kan öka deras självförtroende och leda till en förbättring av deras hanteringsförmåga. Användningen av mer vänliga metoder för att hantera dessa aggressiva patienter kommer också att öka djurägares förtroende för kliniken och öka frekvensen av klinikbesök.

Referenser

- Beaver, B.V. (2004). Fractious cats and feline aggression. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6 (1), 13–18. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2003.09.011>
- van den Berg, L., Schilder, M.B.H. & Knol, B.W. (2003). Behavior Genetics of Canine Aggression: Behavioral Phenotyping of Golden Retrievers by Means of an Aggression Test. *Behavior Genetics*, 33 (5), 469–483. <https://doi.org/10.1023/A:1025714431089>
- Braastad, B.O., McBride, A. & Newberry, R.C. (2022). *The Cat: behaviour and welfare*. CABI. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/epub/10.1079/9781789242331.0000>
- Bragg, R.F., Bennett, J.S., Cummings, A. & Quimby, J.M. (2015). Evaluation of the effects of hospital visit stress on physiologic variables in dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 246 (2), 212–215. <https://doi.org/10.2460/javma.246.2.212>
- Calder, C.D., Albright, J.D. & Koch, C. (2017). Evaluating graduating veterinary students' perception of preparedness in clinical veterinary behavior for “Day-1” of practice and the factors which influence that perception: a questionnaire-based survey. *Special Section on Stereotypic Behavior*, 20, 116–120. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2017.05.001>
- Camps, T., Amat, M., Mariotti, V.M., Le Brech, S. & Manteca, X. (2012). Pain-related aggression in dogs: 12 clinical cases. *Journal of Veterinary Behavior*, 7 (2), 99–102. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2011.08.002>
- Caney, S.M., Robinson, N.J., Gunn-Moore, D.A. & Dean, R.S. (2022). Happy cats: stress in cats and their carers associated with outpatient visits to the clinic. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 24 (12), e551–e557. <https://doi.org/10.1177/1098612X221121907>
- Carroll, A.D., Cisneros, A., Porter, H., Moody, C. & Stellato, A.C. (2022). Dog owner perceptions of veterinary handling techniques. *Animals*, 12 (11). <https://doi.org/10.3390/ani12111387>
- Couture, M., Stellato, A.C., Moody, C.M. & Niel, L. (2022). Owner perspectives of cat handling techniques used in the veterinary clinic. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 27 (1), 46–56. <https://doi.org/10.1080/10888705.2022.2039144>
- Dawson, L., Dewey, C., Stone, E., Guerin, M. & Niel, L. (2016). A survey of animal welfare experts and practicing veterinarians to identify and explore key factors thought to influence canine and feline welfare in relation to veterinary care. *Animal Welfare*, 25 (1), 125–134. <https://doi.org/10.7120/09627286.25.1.125>
- Döring, D., Roscher, A., Scheipl, F., Küchenhoff, H. & Erhard, M.H. (2009). Fear-related behaviour of dogs in veterinary practice. *The Veterinary Journal*, 182 (1), 38–43. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2008.05.006>
- Edwards, P.T., Hazel, S.J., Browne, M., Serpell, J.A., McArthur, M.L. & Smith, B.P. (2019a). Investigating risk factors that predict a dog's fear during veterinary consultations. *PLOS ONE*, 14 (7), e0215416. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0215416>
- Edwards, P.T., Smith, B.P., McArthur, M.L. & Hazel, S.J. (2019b). Fearful fido: investigating dog experience in the veterinary context in an effort to reduce

- distress. *Applied Animal Behaviour Science*, 213, 14–25. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2019.02.009>
- Epp, T. & Waldner, C. (2012). Occupational health hazards in veterinary medicine: zoonoses and other biological hazards. *The Canadian veterinary journal = La revue veterinaire canadienne*, 53 (2), 144–150
- van Haaften, K.A., Forsythe, L.R.E., Stelow, E.A. & Bain, M.J. (2017). Effects of a single preappointment dose of gabapentin on signs of stress in cats during transportation and veterinary examination. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 251 (10), 1175–1181. <https://doi.org/10.2460/javma.251.10.1175>
- Hambrick, S. & de Laval, J. (2024). *Djurhälsopersonalens användning och implementering av Fear Free-metoder på reaktiva katter och hundar på vård- och akutavdelning*. (Examensarbete 2024) Sveriges lantbruksuniversitet. Djursjukskötprogrammet. [2024-01-24]
- Hedges, S. (2020). Tips for reducing risk and improving welfare when handling dogs in practice. *In Practice*, 42 (9), 527–531. <https://doi.org/10.1136/inp.m3791>
- Herron, M.E. & Shreyer, T. (2014). The pet-friendly veterinary practice: a guide for practitioners. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 44 (3), 451–481. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.010>
- Karn-Buehler, J. & Kuhne, F. (2022). Perception of stress in cats by German cat owners and influencing factors regarding veterinary care. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 24 (8), 700–708. <https://doi.org/10.1177/1098612X211041307>
- King, T., Hemsworth, P.H. & Coleman, G.J. (2003). Fear of novel and startling stimuli in domestic dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 82 (1), 45–64. [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(03\)00040-6](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(03)00040-6)
- Kruszka, M., Graff, E., Medam, T. & Masson, S. (2021). Clinical evaluation of the effects of a single oral dose of gabapentin on fear-based aggressive behaviors in cats during veterinary examinations. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 259 (11), 1285–1291. <https://doi.org/10.2460/javma.20.06.0307>
- Lloyd, J.K.F. (2017). Minimising stress for patients in the veterinary hospital: why it is important and what can be done about it. *Veterinary Sciences*, 4 (2). <https://doi.org/10.3390/vetsci4020022>
- Lue, T.W., Pantenburg, D.P. & Crawford, P.M. (2008). Impact of the owner-pet and client-veterinarian bond on the care that pets receive. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 232 (4), 531–540. <https://doi.org/10.2460/javma.232.4.531>
- Mariti, C., Bowen, J.E., Campa, S., Grebe, G., Sighieri, C. & Gazzano, A. (2016). Guardians' perceptions of cats' welfare and behavior regarding visiting veterinary clinics. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 19 (4), 375–384. <https://doi.org/10.1080/10888705.2016.1173548>
- Mariti, C., Pierantoni, L., Sighieri, C. & Gazzano, A. (2017). Guardians' perceptions of dogs' welfare and behaviors related to visiting the veterinary clinic. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 20 (1), 24–33. <https://doi.org/10.1080/10888705.2016.1216432>
- Moffat, K. (2008). Addressing canine and feline aggression in the veterinary clinic. *Practical Applications and New Perspectives in Veterinary Behavior*, 38 (5), 983–1003. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.007>
- Moody, C.M., Dewey, C.E. & Niel, L. (2020a). Cross-sectional survey of cat handling practices in veterinary clinics throughout Canada and the United States. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 256 (9), 1020–1033. <https://doi.org/10.2460/javma.256.9.1020>
- Moody, C.M., Mason, G.J., Dewey, C.E. & Niel, L. (2020b). Getting a grip: cats respond negatively to scruffing and clips. *Veterinary Record*, 186 (12), 385–385. <https://doi.org/10.1136/vr.105261>
- Moody, C.M., Picketts, V.A., Mason, G.J., Dewey, C.E. & Niel, L. (2018). Can you handle it? Validating negative responses to restraint in cats. *Applied Animal Behaviour Science*, 204, 94–100. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.04.012>

- Nicholson, S.L. & O'Carroll, R.Á. (2021). Development of an ethogram/guide for identifying feline emotions: a new approach to feline interactions and welfare assessment in practice. *Irish veterinary journal*, 74 (1), 8. <https://doi.org/10.1186/s13620-021-00189-z>
- Nordgren, L.D., Gerberich, S.G., Alexander, B.H., Church, T.R., Bender, J.B. & Ryan, A.D. (2014). Evaluation of risk and protective factors for work-related bite injuries to veterinary technicians certified in Minnesota. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 245 (4), 434–440. <https://doi.org/10.2460/javma.245.4.434>
- Penar, W. & Klocek, C. (2018). Aggressive behaviors in domestic cats (*Felis catus*). *Animal Science*, 57 (2), 143–150. <https://doi.org/10.22630/AAS.2018.57.2.14>
- Quimby, J.M., Smith, M.L. & Lunn, K.F. (2011). Evaluation of the effects of hospital visit stress on physiologic parameters in the cat. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 13 (10), 733–737. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2011.07.003>
- R Core Team (2018). *R: A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org/>
- Reeve, J. & Hibbert, A. (2022). Evaluation of the attitudes and confidence of veterinary undergraduates toward working with cats in the veterinary hospital environment. *Journal of Veterinary Medical Education*, 49 (1), 45–50. <https://doi.org/10.3138/jvme-2020-0058>
- Riemer, S., Heritier, C., Windschnurer, I., Pratsch, L., Arhant, C. & Affenzeller, N. (2021). A Review on mitigating fear and aggression in dogs and cats in a veterinary setting. *Animals*, 11 (1). <https://doi.org/10.3390/ani11010158>
- Rodan, I. (2010). Understanding feline behavior and application for appropriate handling and management. *Emerging Issues in Feline Medicine*, 25 (4), 178–188. <https://doi.org/10.1053/j.tcam.2010.09.001>
- Rodan, I., Dowgray, N., Carney, H.C., Carozza, E., Ellis, S.L., Heath, S., Niel, L., St Denis, K. & Taylor, S. (2022). 2022 AAFF/ISFM Cat friendly veterinary interaction guidelines: approach and handling techniques. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 24 (11), 1093–1132. <https://doi.org/10.1177/1098612X221128760>
- Rodan, I., Sundahl, E., Carney, H., Gagnon, A.-C., Heath, S., Landsberg, G., Seksel, K. & Yin, S. (2011). AAFF and ISFM feline-friendly handling guidelines. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 13 (5), 364–375. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2011.03.012>
- Rosado, B., García-Belenguer, S., León, M., Chacón, G., Villegas, A. & Palacio, J. (2010). Blood concentrations of serotonin, cortisol and dehydroepiandrosterone in aggressive dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 123 (3), 124–130. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2010.01.009>
- Stanton, L.A., Sullivan, M.S. & Fazio, J.M. (2015). A standardized ethogram for the felidae: A tool for behavioral researchers. *SI: Cats have many lives*, 173, 3–16. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2015.04.001>
- Stellato, A.C., Flint, H.E., Dewey, C.E., Widowski, T.M. & Niel, L. (2021). Risk-factors associated with veterinary-related fear and aggression in owned domestic dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 241, 105374. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2021.105374>
- Sueda, K.L.C. & Malamed, R. (2014). Canine aggression toward people: a guide for practitioners. *Veterinary Clinics of North America, Small Animal Practice*, 44 (3), 599–628. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.008>
- Tateo, A., Zappaterra, M., Covella, A. & Padalino, B. (2021). Factors influencing stress and fear-related behaviour of cats during veterinary examinations. *Italian Journal of Animal Science*, 20 (1), 46–58. <https://doi.org/10.1080/1828051X.2020.1870175>
- Yelland, T. & Whelan, F. (2011). An introduction to handling aggressive patients. *The Veterinary Nurse*, 2 (10), 568–576. <https://doi.org/10.12968/vetn.2011.2.10.568>
- Yin, S. (2007). Simple handling techniques for dogs. *Compendium*, 352–358

Tack

Vi vill tacka vår handledare, Maria Andersson, för den ovärderliga feedback och vägledningen under vårt examensarbete. Vi vill också rikta ett stort tack till våra gruppkamrater för deras kommentarer som hjälpte oss att förbättra vårt arbete.

Bilaga 1. Webbenkät

Demografi

Vad är din jobbtitel?

- Djurvårdare nivå 2
- Djurvårdare nivå 3
- Leg. Djursjukskötare
- Leg. Veterinär
- Annat (ex. Leg. Fysioterapeut) _____

Hur många år har du jobbat inom djursjukvård?

Vilken avdelning jobbar du på?

- Akut
- Bilddiagnostik
- IVA
- Operation
- Poliklinik
- Rehab
- Vård
- Annat _____

Frågorna i den här delen handlar om hanteringen av aggressiva katter på klinik

Hur trygg känner du dig på att läsa av tecken på aggression hos katt?

- 1. Väldigt otrygg
- 2. Otrygg
- 3. Varken eller
- 4. Någorlunda trygg
- 5. Väldigt trygg

Vilket/vilka tecken brukar du leta efter för att avgöra om katten kan vara aggressiv?

- Dilaterade/vidgade pupiller
- Fräsa/morra/vokalisera
- Piloerektion
- Platta bakåtriktade öron

- Spänd kroppshållning
- Annat _____

Hur känner du dig inför hantering av katter som påvisar aggressiva beteenden?

- 1. Väldigt osäker
- 2. Osäker
- 3. Varken eller
- 4. Självsäker
- 5. Väldigt självsäker

Upplever du att djurägarna är medvetna om att deras katt uppvisar aggressivt beteende vid veterinärbesök?

- Ja, de är medvetna och informerar personalen innan
- Nej, de är omedvetna/informerar inte innan
- Vet ej/ingen uppfattning

Hur agerar du vid en sådan patient?

Hur upplever du djurägarens hjälp vid aggressiva katter/situationer?

- 1. Inte alls hjälpsam
- 2. Inte särskilt hjälpsam
- 3. Varken eller
- 4. Någorlunda hjälpsam
- 5. Mycket hjälpsam

Frågorna i den här delen handlar om hanteringen av aggressiva hundar på klinik

Hur trygg känner du dig på att läsa av tecken på aggression hos hund?

- 1. Väldigt otrygg
- 2. Otrygg
- 3. Varken eller
- 4. Någorlunda trygg
- 5. Väldigt trygg

Vilket/vilka tecken brukar du leta efter för att avgöra om hunden kan vara aggressiv?

- Blottade tänder/tillbakadragna läpp
- Piloerektion
- Platt bakåtriktade öron
- Skälla/morra
- Spänd kroppshållning
- Annat _____

Hur känner du dig inför hantering av hundar som påvisar aggressiva beteenden?

- 1. Väldigt osäker
- 2. Osäker
- 3. Varken eller
- 4. Självsäker
- 5. Väldigt självsäker

Upplever du att djurägarna är medvetna om att deras hund uppvisar aggressivt beteende vid veterinärbesök?

- Ja, de är medvetna och informerar personalen innan
- Nej, de är omedvetna/informerar inte innan
- Vet ej/ingen uppfattning

Hur agerar du vid en sådan patient?

Hur upplever du djurägarens hjälp vid aggressiva hundar/situationer?

- 1. Inte alls hjälpsam
- 2. Inte särskilt hjälpsam
- 3. Varken eller
- 4. Någorlunda hjälpsam
- 5. Mycket hjälpsam

Frågor om kunskap och hjälpmedel som används på klinik

Känner du att du har tillräckligt med kunskap för att kunna hantera en aggressiv patient?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Om nej, vilken typ av kunskap saknar du?

Varifrån har du fått kunskaper om att hantera aggressiva djur?

- Erfarenhet/arbete
- Skola
- Utbildning via arbetsplats
- Annat _____

Vilken eller vilka hjälpmedel används vid hantering av aggressiva djur?

- Djurägare
- Distraktion (ex. godis)
- Handduk
- Klämbur
- Kollega
- Krage

- Munkorg
- Sederig
- Annat _____

Ev. kommentarer

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.